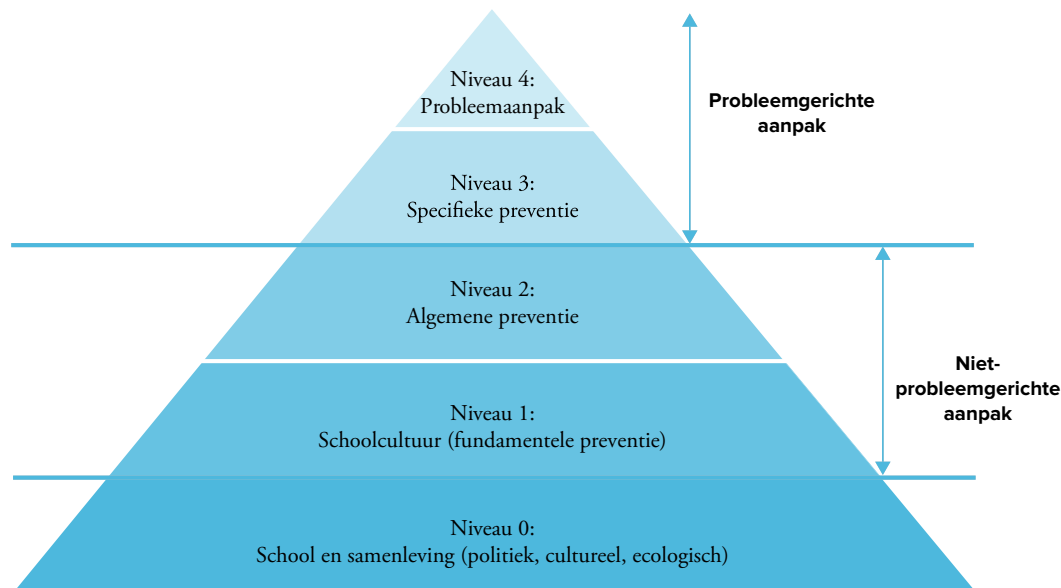


## INHOUD

Samen school maken	7		
Inleiding	11		
<b>DEEL 1. REFERENTIEKADERS</b>	15		
1. De school als minisamenleving	17		
2. Welbevinden: het fundament voor leven en leren	22		
3. Leerlingenparticipatie	25		
3.1 Wat is peer support?	30		
3.2 Vormen van peer support	33		
3.3 Positieve effecten	40		
3.4 Voorwaarden en veelgestelde vragen	46		
<b>DEEL 2. HET PEER SUPPORT-PROJECT</b>	53		
1. De architect (de plannen)	55		
2. De aannemers (peer support op maat)	69		
3. De bouw	72		
3.1 Bouwstenen	72		
3.2 Tevredenheid	77		
3.3 Kennis en inzichten	83		
3.4 Vaardigheden	92		
3.5 Attitudes	97		
4. De inrichting (terugkommomenten)	104		
5. Uitbreiding en afwerking (continuering Peer Support-Project)	105		
		6. Kritische succesfactoren	106
		7. Getuigenissen uit de praktijk	112
		7.1 VISO Roeselare	112
		7.2 Sint-Bernarduscollege Nieuwpoort	124
		7.3 Atheneum Jan Fevijn	133
		7.4 Sint-Andreaslyceum Sint-Kruis	140
		7.5 Middenschool Brugge Centrum	151
		<b>DEEL 3. HOE WORD IK PEER SUPPORT-COACH?</b>	163
		De rol van de peer support-coach	165
		1. Kaders en uitgangspunten	167
		2. Leerlingenparticipatie	171
		3. Vertrouwensleerlingen	176
		4. Peer mediators	179
		5. Structurele implementatie	181
		De toekomst van Peer Support Vlaanderen	187
		Dankwoord	191
		Referenties	195

te werk gaan om het welbevinden te herstellen, maar ook zeker en nog meer preventief werken om het welbevinden te bevorderen.

Het uitwerken van een integraal en positief preventiebeleid is een uitdagende opdracht voor scholen. De preventiepiramide is een model voor positieve en integrale preventie dat scholen hierbij kan helpen (Deklerck & van Overveld, 2011). Dat theoretische concept helpt de verschillende preventiemaatregelen te ordenen binnen het preventieveld. In deel 3 komen we hier uitgebreid op terug.



Figuur 1. De preventiepiramide (Deklerck & Van Overveld, 2011)

Met behulp van de preventiepiramide kunnen scholen dus een breed en gediversifieerd pakket aan acties, maatregelen en initiatieven uitwerken ter bevordering van het welbevinden van leerlingen. Acties zijn echter slechts een middel om een doel te bereiken. Het zijn mensen die de

verandering realiseren. Hierbij is het belangrijk dat iedereen betrokken is (Vanhoof & Van Petegem, 2008). Steeds meer vertrekt men vanuit een breed concept van welbevinden op school, volgens de 'whole school approach' (VLOR, 2017). Het is een schoolomvattende aanpak die een combinatie van initiatieven, acties en maatregelen samenbrengt die samen een meer kwaliteitsvolle schoolomgeving nastreven (Vanhoof & Van Petegem, 2008). Niet enkel onderwijzend personeel, directie en ouders spelen een rol in het versterken van het welbevinden van leerlingen. Betrokkenheid en participatie van alle leden van de schoolgemeenschap is even belangrijk. Ook leerlingen, als experts in het leven op school, kunnen hierin dus een actieve rol spelen. Dit vergeten we echter nog te vaak. Nochtans is het logisch dat leerlingen die betrokken zijn bij de school liever naar school gaan. Vlaams minister van Onderwijs, Hilde Crevits, diende op 24 oktober 2014 haar beleidsnota *Onderwijs 2014-2019* in bij het Vlaamse Parlement. Het Kinderrechtencommissariaat screende de beleidsnota vanuit kinderrechtenperspectief (Het Kinderrechtencommissariaat, 2014). De focus op de leerling zelf door in te zetten op het ontwikkelen van talenten wordt positief bevonden. Het Kinderrechtencommissariaat voegde toe dat dit ook om leerlingenparticipatie vraagt.

### 3. LEERLINGENPARTICIPATIE

Inpraak van leerlingen is onvermijdelijk voor een positief schoolklimaat. Leerlingenparticipatie zorgt ervoor dat leerlingen zich goed voelen. Het bevordert hun welbevinden op school en zou hen toleranter en democratischer maken. Jezelf betrokken en gerespecteerd voelen, zet immers aan tot het respecteren van anderen. Leerlingen vinden het belangrijk dat ze hun mening mogen geven en dat ze oprecht mogen participeren aan het schoolgebeuren (Nackom, 2010). Door leerlingenparticipatie een plaats te geven binnen de school werken we tegelijkertijd aan autonomie, verbondenheid en competentie, de

psychologische basisbehoeftes van een mens om zich te ontwikkelen. Leerlingen kunnen hun deelname aan de samenleving oefenen op school door zelf meer verantwoordelijkheid te krijgen in het schoolgebeuren (*Onderwijsraad Nederland, 2003*).

Waarom een school leerlingen moet laten participeren (*De Vlaamse Scholierenkoepel, 2016b*):

- omdat het in het Verdrag van de Rechten van het Kind staat;
- omdat het in de wet staat;
- omdat leerlingen diegenen zijn die de beslissingen ondergaan;
- omdat het positieve gevolgen heeft voor leerlingen;
- omdat het positieve gevolgen heeft voor de school;
- omdat het positieve gevolgen heeft voor de maatschappij;
- omdat onderwijs en opvoeding kwesties van participatie zijn.

Participatie op school is dus veel meer dan enkel een recht van de leerling. Authentieke participatie is zowel een kwestie van acties als van attitudes (*Het Kinderrechtencommissariaat, 1999*). Een participatiestructuur staat echter niet automatisch gelijk aan een participatiecultuur. Vaak blijft leerlingenparticipatie namelijk beperkt tot leerlingen die geïnformeerd worden en mogen meedenken (*De Groof, Elchardus & Stevens, 2001*). In een leerlingenraad mogen leerlingen veelvuldig ideeën poneren, maar we gaan het echt meebeslissen en meedoen jammer genoeg regelmatig uit de weg. Leerlingenraden zijn zeker nodig, maar een echt participatief klimaat vereist meer dan dat. Ook informele vormen van inspraak, de omgang op klasniveau, de thema's

waar leerlingen mee over kunnen praten, de zorg voor de mening van de allerjongsten bepalen of een school inspraakrechten van leerlingen echt ernstig neemt of niet. Het Kinderrechtencommissariaat (2003) stelt dat scholen middelen en ondersteuning moeten krijgen om met leerlingenparticipatie aan de slag te gaan. Ook eigen initiatieven van leerlingen moeten op meer ondersteuning kunnen rekenen. Participatie is niet enkel een oefening in burgerschap voor de toekomst: het is een noodzakelijke invulling van kinderrechten hier en nu (*Het Kinderrechtencommissariaat, 2003*).

Een mogelijke vorm van leerlingenparticipatie die heel wat sleutelcompetenties omvat, is 'peer support'. Dat is een doorgedreven vorm van leerlingenparticipatie waarin leerlingen niet alleen informatie krijgen maar ook mogen mee denken, meebeslissen en zelfs meedoen. Deze methode activeert de latente mogelijkheden van kinderen om sociaal te functioneren en elkaar te helpen (pro-sociaal gedrag) (*Luigies, 2006a*). In het volgende deel lichten we toe wat peer support is. We bespreken verschillende peer support-vormen, maar ook welke positieve effecten de methodiek kan hebben. Waaraan moet een school voldoen om met deze methodiek aan de slag te gaan? Wat zijn veelgestelde vragen en bedenkingen? Op al deze vragen bieden we je graag een antwoord.

Uit 800 interviews die de Vlaamse Jeugdraad tijdens de zomer van 2017 afnam, blijkt dat ‘Onderwijs’ en ‘Goed in je vel’ de twee tophema’s zijn waarvan jongeren wakker liggen. Onderwijs is de enige instantie waar elke burger verplicht doorheen moet. De plek bij uitstek dus waar we iedereen een basispakket ‘samen-leven’ zouden moeten meegeven. Niet enkel waarden en normen maar evengoed dingen die onze persoonlijkheid versterken. Vaardigheden zoals omgaan met verschillende meningen en daarover kunnen discussiëren zien we veel te vaak verdwijnen in de leerplannen. Vanaf het tweede middelbaar valt het vak ‘Leefsleutels’ weg, het enige moment dat jongeren zagen als een plaats voor gevoelens in het onderwijs. Vanaf dan moet je vertrouwen op die ene fantastische leerkracht die na de les nog eens vraagt “*Oe ist?*”, en het niet gelooft als jij daar met rode ogen “Goed, bedankt” op antwoordt. Ons onderwijs moet ruimte creëren voor gevoelens. Ons onderwijs moet leerlingen helpen bij rouwprocessen waarmee ze geconfronteerd worden. Ons onderwijs moet een plek zijn waar jongeren leren zeggen dat het vandaag eens niet goed gaat.

Een maand na het overlijden van Keano stapte een andere goeie vriend en klasgenoot van mij, Maxime, uit het leven. Op school wisten ze nog van niks wat ervoor zorgde dat we met drie vijftienjarigen, volledig overstuurd, moesten tieren hoe het zat. De school gaf ons in de weken die volgden veel ruimte. Ruimte om te rouwen, ruimte om hem te missen, ruimte om kwaad te zijn, ruimte om te zoeken naar antwoorden, ruimte om te roepen. Maar er was niemand die in die ruimte stapte en ons op weg zette. Er kwamen misverstanden en gedenkmomenten, we gingen samen naar de uitvaart. Maar op zulke momenten, die ook voor de school een gigantische uitdaging zijn, hebben leerlingen nood aan iemand die hen bij de hand neemt en zegt dat dit tijd zal vragen. Ik had nood aan iemand die mij trucjes aanleerde voor moeilijke momenten, aan iemand die toonde waar we nog terechtkonden na de maatschappelijk aanvaarde periode van rouw. Achteraf gezien heeft die periode een ongelofelijke impact gehad op wie ik ben en wat ik doe. Achteraf gezien betreur ik enorm dat mijn school geen gebruik maakte van zo’n moment om ons dingen aan te reiken, om ons te verbinden in plaats van ons gewoon wat ruimte te geven.

Als wij als leerlingen, kinderen, studenten ‘Onderwijs’ samen met ‘Goed in je vel’ aangeven als onze prioriteiten, zie dit dan niet als twee aparte dingen. Zorg ervoor dat elke leerling zich goed voelt in het onderwijs. Zet elke dag in op het welbevinden van leerlingen en laat ze hier ook zelf mee vorm aan geven. Integreer kleine rust- of pauzemomenten die we kunnen opvullen met dialoog en

‘ik-maak-je-blij-activiteiten’. Creëer ruimte voor gevoelens en laat het daar niet bij, doe iets met wat jongeren vertellen. Geef ons minder vaak de keuze tussen zwijgen of spreken. Sleur het er voor mijn part uit. Maar sloop de muren rond scholen, laat ons de echte wereld ontdekken en bereid er ons op voor. En dan beloof ik je: de muren rondom je leerlingen zullen steen per steen verdwijnen.

